

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи
Студеняк І.П./
_____ 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДЕЛІ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Ужгород 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «**Моделі державно-церковних відносин**» для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні: доктор філософії/Doctor Philosophy (Ph.D) галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»** спеціальності **052 «Політологія»** освітньої програми Політологія/Political Science.

Розробник:

Палінчак М.М., професор, доктор політичних наук, професор кафедри міжнародної політики.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні

кафедри політології і державного управління

протокол № 2 від «24» вересня 2020 р.

В.о. завідувача кафедри Вегеш М.М.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 7 від «25» червня 2020 р.

Голова науково-методичної комісії Стряпко І.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 105	1	1
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 6,6	2	2
аудиторних – 2,6	Лекції:	
	20	8
самостійної роботи здобувача – 4	Практичні (семінарські):	
	22	4
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	63	93

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Моделі державно-церковних відносин**» є надати здобувачам теоретичні та практичні знання щодо особливостей формування моделей державно – церковних відносин, видів моделей державно – церковних відносин, їх характеристики.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- **ЗК-1.** Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК-2.** Здатність фахово спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово у процесі наукової комунікації та досліджень.
- **ЗК-3.** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- **ЗК-4.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- **ЗК-5.** Здатність бути критичним і самокритичним.
- **ЗК-6.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- **ЗК-7.** Вміння виявляти, ставити та розв’язувати проблеми.
- **ЗК-8.** Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- **ЗК-9.** Здатність працювати в міжнародному контексті.
- **ЗК-11.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

2) професійних компетентностей:

- **ФК-1.** Комплексне розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.
- **ФК-2.** Поглиблене знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології та володіння категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.
- **ФК-3.** Комплексне розуміння принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
- **ФК-4.** Комплексне застосування широкого спектру політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.
- **ФК-5.** Комплексне розуміння особливостей реалізації влади у різних політичних системах та застосування широкого спектру політологічних теорій, концептів і методів для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.
- **ФК-7.** Здатність фахово викладати політологічні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації.

Крім того, вивчення вказаної вибіркової навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому орієнтуватися в питаннях моделей державно – церковних відносин, оперувати цими знаннями при аналізі політичної ситуації в тій чи іншій країні; використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань; вміти давати оцінку при аналізі різних ситуацій в країнах світу через призму моделі державно – церковних відносин в цій країні; готувати повідомлення, виступи, наукові статті на вказану проблематику.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Моделі державно-церковних відносин**» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми:

ОК.02	Теорія та методологія класичної та сучасної філософії
ОК.03	Презентація наукових результатів та управління науковими проектами
ВК.01.02	Євроінтеграційні процеси в країнах Центральної Європи
ВК.02.02	Теорія і практика посткомуністичних (кольорових) революцій

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої-наукової програми «Політологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Опанувати універсальними навичками дослідника, зокрема застосування сучасних інформаційних технологій, розробки, організації та управління науковими проектами та/або науковими дослідженнями, презентації їх результатів у професійному середовищі через сучасні форми наукової комунікації (академічні наукові публікації, семінари, конференції), в засобах масової інформації та в публічній сфері у національному та міжнародному контексті.	ПРН-1.
Використовувати державну та іноземну мову як усно, так і письмово на рівні, достатньому для ефективної професійної комунікації, розуміння іншомовних наукових текстів та підготовки фахових публікацій в Україні і провідних наукових виданнях світу.	ПРН-2.
Комплексне розуміти природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.	ПРН-4.
Знати на поглибленому рівні нормативну та позитивну політичну теорію, політичний аналіз, порівняльну та прикладну політологію та володіти категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.	ПРН-5.
Комплексно розуміти принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.	ПРН-6.
Комплексно застосовувати широкий спектр політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.	ПРН-7.
Комплексно розуміти особливості реалізації влади у різних політичних системах та використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.	ПРН-8.
Фахово викладати політологічні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації.	ПРН-10.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Моделі державно-церковних відносин**»:

№	Очікувані результати навчання з дисципліни
1.	Вміти об'єднувати (синтезувати) та обговорювати публікації в межах дисципліни «Моделі державно-церковних відносин».
2.	Знати об'єкт, предмет вивчення дисципліни та методологію, яка використовується в політичній науці для вивчення регіональних суспільно-політичних процесів; знати зміст основних категорій дисципліни (держава, церква, модель державно-церковних відносин, цезаропапізм, теократія, відокремлення держави і церкви та інше)
3.	Застосовувати методологію дослідження для аналізу, а також застосовувати отримані знання при вирішенні практичних завдань на семінарських заняттях і у подальшій професійній діяльності.
4.	Вміти завершити дослідження, що базується на критичному розгляді джерел та забезпечене необхідним науковим апаратом.
5.	Вміти аналізувати результати наукових досліджень в письмовій та усній формі.
6.	Знати та вміти представити результати своїх наукових досліджень щодо розвитку особливостей моделей державно-церковних відносин.
7.	Вміти орієнтуватися в основних тенденціях розвитку моделей державно-церковних відносин в країнах Центральної та Східної Європи.
8.	Здатність аналізувати, та порівнювати типи моделей державно-церковних відносин, знати етапи їх формування та особливості моделей державно-церковних відносин – цезаропапізм, теократія, відокремлення держави і церкви, державна церква та інше.
9.	Вміння аналізувати інформацію, яка буде корисна для наукового дослідження
10.	Знати робити висновки на свій власний вклад в рамках сфери дослідження

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- письмове тестування;
- аналітичне есе;
- реферат.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичного есе, письмове тестування з теми, реферат.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	8	35	7	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10		
Есе			1	10
Реферат	1	5	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з трьох рівнів.

Перший рівень – тестові запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від кількості правильних відповідей, перший рівень модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.

Друге запитання має на меті оцінити розуміння основних тенденцій розвитку моделей державно – церковних відносин та їх типів. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 15 балів.

Третє питання модульної контрольної роботи має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків здобувача з визначеної проблематики, третє запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;

- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку « добре» (82-89 балів, В) – заслуговує здобувач, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує здобувач, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувачу заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Державно-церковні відносини.

Поняття «держава» та «церква», «державно – церковні відносини». Співвідношення державно-конфесійних і державно-церковних відносин. Державно-церковні відносини як процес. Об'єкт і предмет державно-церковних відносин як наукової дисципліни.

Тема 2. Поняття «модель державно – церковних відносин» та її типи відносин між церквою і державою.

Поняття «модель державно – церковних відносин». Аналізу сучасних моделей (типових видів) державно-церковних відносин присвячено значну кількість наукових праць українських політологів, філософів, релігієзнавців, зокрема праці В. Єленського, В. Климова, Л. Коваленко, І. Коваля, О. Кулакевич, О. Сагана та інших. В. Климов слушно зазначає, що поняття "модель державно-церковних відносин" "охоплює певну сукупність засадничих норм, закріплених звичаєвим правом, законами, іншими нормативно-правовими актами, якими впродовж певного періоду регулюються взаємовідносини держави і Церкви.

Типи відносин між церквою і державою, які існують і донині: віротерпимість (нетерпимість), за якої одна чи кілька релігій мають привілейований стан, а всі інші оголошуються терпимими (чи нетерпимими); свобода віросповідань, за якої всі релігії рівні між собою, а людина вільна у своєму виборі конфесії і відправленні релігійного культу; свобода совісті, яка, окрім проголошення рівності всіх релігій між собою, дозволяє особі не лише вільно обирати будь-яку релігію, але й бути невіруючою.

Тема 3. Типи моделей державно – церковних відносин. Характеристика моделей державно-церковних відносин в країнах Центральної та Східної Європи.

Головні типи відносин між церквою і державою вбирають у себе кілька моделей державно-церковних взаємин, які часто взаємно переплітаються: теократія, цезаропапізм, державна церква, відокремлення церкви від держави; проміжний стан між моделлю державної церкви і моделлю повного відокремлення; відокремлення церкви і держави.

Характеристика моделей державно-церковних відносин в країнах Центральної та Східної Європи.

Тема 4. Теократія та цезаропапізм.

Поняття «теократія» та «цезаропапізм». Теократія (гр. theos – Бог, kratos – влада) як форма правління, за якої вся повнота влади в державі належить главі

церкви та духовенству. Цезаропапізм (лат. caesar – цезар, papa – папа) – модель державно-церковних відносин, за якої церква та її структури повністю залежать від світської влади.

Історія розвитку цих моделей державно – церковних відносин, на прикладі країн світу. Характерні відмінності понять.

МОДУЛЬ 2

Тема 5. Державна церква.

Державна церква як модель державно-церковних відносин, що забезпечує в державі привілейований стан певній конфесії. Статус державної церкви передбачає тісну співпрацю держави і церкви, яка охоплює різні сфери суспільних відносин, а також різні привілеї для релігійних організацій, належних до державної церкви.

Особливості, місце та роль державної церкви в сфері економічних відносин (визнання за церквою права власності на широке коло об'єктів: землю, будівлі, споруди, предмети культу й т. д.); фінансовий сектор (Церква отримує від держави різні субсидії та матеріальну допомогу.); юридичні повноваження церкви (вона має право на реєстрацію шлюбів, народження, смерті, а в деяких випадках – право регулювати шлюбно-сімейні відносини); у сфері політичних відносин (право брати участь у політичному житті країни, в тому числі й через представництво церкви у державних органах.); релігійних відносин (союз церкви і держави полягає в тому, що глава держави, навіть за республіканської форми правління, дає релігійну клятву або присягу при вступі на посаду.); освітньому процесі (Церква має широкі повноваження в галузі виховання та освіти молоді.).

Тема 6. Модель відокремлення церкви від держави та поєднання моделі державної церкви та моделі повного відокремлення церкви і держави.

Модель відокремлення церкви від держави реалізується в багатьох країнах – у Франції, Німеччині, Португалії та інших. Особливості моделі. Держава та релігійні організації. Держава і внутрішня церковна діяльність..

Особливості та поняття «поєднання моделі державної церкви та моделі повного відокремлення церкви і держави». Поєднання моделі державної церкви та моделі повного відокремлення церкви і держави – модель державно-церковних відносин, яка передбачає збереження певних видів державної підтримки та привілеїв окремих церков.

Тема 7. Модель відокремлення церкви і держави.

Поняття «модель відокремлення церкви і держави». Відокремлення церкви і держави як стан взаємоневтручання, наскільки це можливо, церкви у справи держави і держави у справи церкви, гарантує максимальне забезпечення свободи релігії, режиму толерантності в державі.

У світських державах, що спираються на принцип відокремлення держави і церкви, сформулювалися дві моделі: сепараційна та коопераційна.

Особливості співіснування та функціонування: держави і церкви; держави і школи; держави і політики в рамках моделі відокремлення церкви і держави.

Модель відокремлення церкви і держави в різних країнах світу. Модель відокремлення церкви і держави на прикладі США.

Тема 8. Моделі фінансового забезпечення релігійних організацій.

Поняття «модель фінансового забезпечення релігійних організацій». Система фінансування релігійних організацій у країнах-членах ЄС. Схеми фінансової підтримки державою церковних інституцій, які сформувалися залежно від правових та історичних традицій. Аналіз та характеристика основних з них: пряме фінансування державою релігійних організацій і державний контроль за використанням коштів. Така схема характерна для Ватикану, Греції, Бельгії, Люксембурга, Норвегії, Румунії, а також Чехії та Словаччини; збір спеціального "церковного податку", який витрачається згідно з побажаннями платників податку (Італія, Іспанія, Угорщина); "Церковний податок" надходить у розпорядження керівництва певних релігійних течій і витрачається на його розсуд при мінімальному контролі з боку держави (ФРН, Австрія, Данія, Швеція, Швейцарія); Конфесії не отримують фінансової допомоги від держави і існують за рахунок добровільних пожертвувань віруючих, продажу церковної атрибутики, відправ релігійних обрядів (Франція, США, Україна, Польща). Така схема характерна передусім для країн, в яких церква відокремлена від держави.).

Тема 9. Моделі реституції церковного майна в постсоціалістичних та посткомуністичних суспільствах.

Поняття «реституція церковного майна». Особливості реституції церковного майна в постсоціалістичних та посткомуністичних суспільствах. Проблеми та суперечки щодо повернення церковного майна в різних країнах.

Тема 10. Модель державно-церковних відносин в Україні.

Характеристика та особливості моделі державно – церковних відносин в Україні. Держава та церква в Україні. Церква та школа. Вплив релігії на політику країни. Роль православної церкви в державотворчих процесах України. Конституційне забезпечення свободи слова та віросповідання в Україні.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: очна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна а робота	самостійна робота
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Державно-церковні відносини	14	2	2			10
Тема 2. Поняття «модель державно – церковних відносин» та її типи відносин між церквою і державою.	9	2	2			5
Тема 3. Типи моделей державно – церковних відносин. Характеристика моделей державно-церковних відносин в країнах Центральної та Східної Європи.	9	2	2			5
Тема 4. Теократія та цезаропапізм.	9	2	2			5
Тема 5. Державна церква.	8	1	2			5
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	51	11	10			30
Модуль 2						
Тема 6. Модель відокремлення церкви від держави та поєднання моделі державної церкви та моделі повного відокремлення церкви і держави.	15	2	3	-	-	10
Тема 7. Модель відокремлення церкви і держави.	10	2	2	-	-	6
Тема 8. Моделі фінансового забезпечення релігійних організацій.	10	1	3	-	-	6
Тема 9. Моделі реституції церковного майна в постсоціалістичних та посткомуністичних суспільствах.	9	1	2	-	-	6
Тема 10. Модель державно – церковних відносин в Україні.	8	1	2	-	-	5
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	54	9	12	-	-	33
Разом за семестр	105	20	22	-	-	63

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Державно-церковні відносини	15					15
Тема 2. Поняття «модель державно – церковних відносин» та її типи відносин між церквою і державою.	11		1			10
Тема 3. Типи моделей державно – церковних відносин. Характеристика моделей державно-церковних відносин в країнах Центральної та Східної Європи.	6	1				5
Тема 4. Теократія та цезаропапізм.	6	1				5
Тема 5. Державна церква.	6		1			5
Тема 6. Модель відокремлення церкви від держави та поєднання моделі державної церкви та моделі повного відокремлення церкви і держави.	16		1			15
Тема 7. Модель відокремлення церкви і держави.	12	2	1			10
Тема 8. Моделі фінансового забезпечення релігійних організацій.	6	2				5
Тема 9. Моделі реституції церковного майна в постсоціалістичних та посткомуністичних суспільствах.	5					5
Тема 10. Модель державно – церковних відносин в Україні.	5					5
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	105	8	4			93
Разом за семестр	105	8	4			93

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Тема 1. Державно-церковні відносини	2	-
2	Тема 2. Поняття «модель державно – церковних відносин» та її типи відносин між церквою і державою.	2	1
3	Тема 3. Типи моделей державно – церковних відносин. Характеристика моделей державно-церковних відносин в країнах Центральної та Східної Європи.	2	-
4	Тема 4. Теократія та цезаропапізм.	2	-
5	Тема 5. Державна церква.	2	1
6	Тема 6. Модель відокремлення церкви від держави та поєднання моделі державної церкви та моделі повного відокремлення церкви і держави.	3	1
7	Тема 7. Модель відокремлення церкви і держави.	2	1
8	Тема 8. Моделі фінансового забезпечення релігійних організацій.	3	-
9	Тема 9. Моделі реституції церковного майна в постсоціалістичних та посткомуністичних суспільствах.	2	-
10	Тема 10. Модель державно – церковних відносин в Україні.	2	-
Разом		22	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Тема 1. Державно-церковні відносини	10	15
2	Тема 2. Поняття «модель державно – церковних відносин» та її типи відносин між церквою і державою.	5	10
3	Тема 3. Типи моделей державно – церковних відносин. Характеристика моделей державно-церковних відносин в країнах Центральної та Східної Європи.	5	10
4	Тема 4. Теократія та цезаропапізм.	5	10
5	Тема 5. Державна церква.	5	5
6	Тема 6. Модель відокремлення церкви від держави та поєднання моделі державної церкви та моделі повного відокремлення церкви і держави.	10	15
7	Тема 7. Модель відокремлення церкви і держави.	6	10
8	Тема 8. Моделі фінансового забезпечення релігійних організацій.	6	5

9	Тема 9. Моделі реституції церковного майна в постсоціалістичних та посткомуністичних суспільствах.	6	5
10	Тема 10. Модель державно – церковних відносин в Україні.	5	8
	Разом	63	93

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні джерела:

1. Палінчак М.М., П.П Галда, М.М.Лешанич. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра» - 2015. – 296 с.
2. Палінчак М.М. Специфіка та основні віхи становлення християнства в контексті державно – церковних відносин в Україні / Die wirtschaftliche entwicklung Europaischer regionen in der / Nick Palinchak, Vladimir Chimines, Natasa Bujdova, Stanislava Hunyadiova, Jan Holonic // - Україна – 2016р. – С.134-143.
3. Єленський В. Є. Моделі релігійно-суспільного розвитку і державно-церковних відносин у процесі трансформації посткомуністичних країн / В. Є. Єленський // Держава і церква: уроки минулого і проблема сьогодення: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Ужгород : Ліра, 2003. – 224 с. – С. 7-10.
4. Єленський В. Є. Релігійно-суспільні зміни в посткомуністичній Європі / В. Є. Єленський // Людина і світ. – 1999. – № 7. – С. 30-33.
5. Здіорук С. І. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні ХХІ століття : Монографія / С. І. Здіорук. – К. : Знання України, 2005. – 552 с.
6. Здіорук С. І. Юридичні та політичні механізми врегулювання державно-церковних відносин в Україні / С. І. Здіорук // Релігійна свобода: Взаємини держави і релігійних організацій: правові та політичні аспекти: Науковий щорічник. – № 10 / За ред. А. Колодного, Л. Филипович, М. Бабія. – К., 2006. – 172 с. – С. 85-89.
7. Климов В. В. Свобода совісті, церква, релігійність в українському суспільстві періоду незалежності : Вибрані статті / В. В. Климов. – К. : Відділення релігієзнавства Ін-ту філософії ім. Г. Сковороди НАН України, 2009. – 370 с.
8. Климов В. В. Релігійність в українському суспільстві періоду незалежності : Вибрані статті / В. В. Климов. – К. : Інститут філософії, 2009. – 370 с.
9. Климов В. В. Сучасна модель державно-церковних відносин як результат суспільних трансформацій / В. В. Климов // Українське релігієзнавство. – 1999. – № 12. – С. 50-53.
10. Климов В. В. Формування і особливості української моделі державно-церковних відносин / В. В. Климов // Релігія і Церква років незалежності України. – Т. 10. – Київ-Дрогобич, 2003. – С. 375-384.
11. Саган О. Н. Моделі державно-церковних взаємин у світовій історичній перспективі / О. Н. Саган // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні : Науковий збірник / За ред. В. Д. Бондаренка, А. М. Колодного та інших. – К. : VIP, 2001. – 206 с. – С. 63-69.
12. Ходькова Л. Релігієзнавство : Підручник для вузів / Л. Ходькова. – Л., 2000. – 202 с.

Допоміжні джерела:

1. Академічне релігієзнавство : Підручник / Під ред. А. Колодного. – К. : Світ Знань, 2000. – 862 с.

2. Гудима А. М. Релігієзнавство : Підручник / А. М. Гудима. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2002. – 262 с.
3. Калініч Ю. А. Релігієзнавство : Підручник / Ю. А. Калініч, Є. А. Харьковщенко. – К. : Наукова думка, 2000. – 352 с.
4. Любчик В. П. Порівняльний аналіз процесу реституції церковного майна в Україні та інших посткомуністичних країнах / В. П. Любчик // Реституція церковного майна: міжнародний та вітчизняний досвід : Збірник наукових матеріалів / Ред. кол. В. Андрущенко та ін. – К. : Світ знань, 2007. – С. 23-29.
5. Любчик В. П. Церковно-державні та міжправославні відносини в Україні / В. П. Любчик // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні Науковий збірник. – К. : VIP, 2001. – 206 с. – С. 53-62.
6. Овсиенко Ф. Г. Взаимоотношения государства и церкви в странах Восточной Европы / Ф. Г. Овсиенко // Мировой опыт государственно-церковных отношений : Учебное пособие / Под общ. ред. Н. А. Трофимчука. – М. : Изд-во РАГС, 1998. – 306 с.
7. Огієнко І. І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу / І. І. Огієнко. – К. : Абрис, 1991. – 342 с.
8. Огієнко І. І. Українська церква: Нариси з історії Української православної церкви / І. І. Огієнко. – У 2-х т. – К. : Україна, 1993. – Т. 1. – 147 с.; Т. 2. – 418 с.
9. Палінчак М.М. Харута В.Ф., Яцина П.Е. Моделі державно – церковних відносин (політико – правовий аспект) Порівняльно-аналітичне право. Електронне наукове фахове електронне видання. № 2/2017. с. 266. [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.pap.com.ua
10. Палінчак М. М. Антитоталітарний рух в Україні і Румунії: загальне і особливе / М. М. Палінчак, І. Ф. Король // Румунсько-українські відносини : історія і сучасність. – Сату-Маре, 1999. – С. 313-318.
11. Палінчак М. М. Держава і церква (моделі взаємовідносин) / М. М. Палінчак // Науковий вісник УжНУ. Серія : Право. – Спеціальний випуск. – Ужгород, 2003. – С. 87-90.
12. Палінчак М. М. Держави й патріархи в історії православного руху на Закарпатті / М. М. Палінчак // Карпатський край: Громадсько-політичний журнал. – 1994. – № 1-2. – С. 37-39.
13. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини в Закарпатській Україні (листопад 1944 - січень 1946 рр.) / М. М. Палінчак // Закарпатська Україна. Осінь 1944 року. – Ужгород, 1995. – С. 79-82.
14. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини в країнах СНД / М. М. Палінчак // Науковий вісник УжНУ. Серія : Політологія. Соціологія. Філософія. – Ужгород, 2010. – № 14. – С. 226-231.
15. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини в країнах Центральної Європи (на прикладі Чехії та Угорщини) / М. М. Палінчак // Матеріали 63-ї підсумкової конференції професорсько-викладацького складу УжНУ. Серія : Міжнародні відносини. – Ужгород, 2009. – С. 56-59.

16. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини на Україні: Матеріали до курсу лекцій / М. М. Палінчак. – Ужгород : УжДУ, 1997. – 39 с.
17. Палінчак М. М. До питання про правовий статус школи та церкви в державі / М. М. Палінчак // Науковий вісник УжНУ. Серія : Право. – Ужгород, 2008. – № 9. – С. 199-202.
18. Палінчак М. М. До проблеми історіографії досліджень державно-церковних відносин / М. М. Палінчак // Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. – Вип. 10. – 2013. – С. 10-17.
19. Палінчак М. М. Правовий статус церкви в Україні та Словаччині / М. М. Палінчак // Zbornik príspevkov y medzinárodnej vedeckej konferencie Cestou vzájomnosti Slovensko-ukrainske vstahu a súvislosti, konanej v Banskej Bistrici, 23-24 oktobra 2003. – С. 68-75.
20. Холмс С. Церковь и государство в Восточной Европе / С. Холмс // Конституционное право: Восточноевропейское обозрение. – 1998. – № 4 (25). – С. 24-30; 1999. – № 1 (26). – 48-53.
21. Цепкова И. Власть и религия: от тоталитаризма к гражданскому обществу / И. Цепкова // Религия и право. – 2008. – № 1. – С. 26-29.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. Бібліотека політолога. URL: <http://politics.ellib.org.ua/>
2. Національний Інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/>
3. РІСУ. URL: <https://risu.org.ua/>
4. Соціологічна група «Рейтинг» (Rating Group Ukraine). URL: <http://ratinggroup.ua/about.html>
5. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. URL: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/index.php>
6. Українські підручники онлайн : Політологія. URL: <http://pidruchniki.ws/politologiya/>
7. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/>
8. Центр соціологічних і політичних досліджень та технологій "СОЦІОПОЛІС". URL: <http://sociopolis.com.ua/Sociopolis/About/>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами(Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)